

กระบวนการในการจัดการน้ำของสหกรณ์ผู้ใช้น้ำสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า บ้านดอนโพ จำกัด อำเภอฟิชัย จังหวัดอุดรดิตถ์

บุญธรรม ผลนา¹ ดร.ลำเนา เอี่ยมสอาด²

และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ผ่องลักษณ์ จิตต์การุญ²

¹นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาการจัดการประยุกต์

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

²อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษากระบวนการในการจัดการน้ำของสหกรณ์ผู้ใช้น้ำสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านดอนโพ จำกัด อำเภอฟิชัย จังหวัดอุดรดิตถ์ 4 ด้าน คือ ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร ด้านการอำนวยความสะดวก และด้านการควบคุม ประชากรที่ศึกษา คือ คณะกรรมการสหกรณ์ ของสหกรณ์ผู้ใช้น้ำสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านดอนโพ จำกัด ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 13 คน เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาแบบลงข้อสรุป

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า สหกรณ์ผู้ใช้น้ำได้มีการดำเนินงานอย่าง “มีระบบ” ใช้วิธีการบริหารจัดการแบบ “มีส่วนร่วม” และ “จัดคนดำเนินงานที่เหมาะสมกับงาน” และมีการดำเนินงานในด้านต่างๆดังนี้ ด้านการวางแผน สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ ได้ดำเนินการวางแผนล่วงหน้าในเรื่องการส่งน้ำ การระบายน้ำ การบำรุงรักษา และกิจกรรมอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการจัดการน้ำทั้งในเรื่องบุคลากร งบประมาณ ระยะเวลา และอุปกรณ์ อย่างต่อเนื่องซึ่งกิจกรรมอื่นๆที่พบได้แก่การมี “พิธีกรรม” ทาบายศรีเซ่นไหว้แม่ย่านางเครื่องสูบน้ำเป็นประจำทุกปี ด้านการจัดองค์กร สหกรณ์ผู้ใช้น้ำได้ดำเนินการจัดองค์กรสหกรณ์ อันประกอบไปด้วยคณะกรรมการดำเนินงาน 13 คนซึ่งได้มาจากการเลือกของสมาชิก มีตำแหน่งคณะกรรมการอำนวยความสะดวก คณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์ คณะกรรมการฝ่ายให้บริการ สูบน้ำซึ่งเรียกว่า “หัวหน้าโซน” และคณะกรรมการฝ่ายให้เงินกู้ ด้านการอำนวยความสะดวก สหกรณ์ผู้ใช้น้ำได้ดำเนินการด้านการอำนวยความสะดวกติดต่อสื่อสารและการวินิจฉัยสั่งการทั้งในเวลาปกติและกรณีเมื่อเกิดปัญหา รูปแบบการสื่อสารส่วนมากเป็นแบบจากล่างขึ้นบนโดยเริ่มจากเกษตรกร กรณีมีปัญหา “หัวหน้าโซน” จะเป็นผู้ประสานงานถ้าเป็นเรื่องเล็กน้อย “หัวหน้าโซน” จะดำเนินการแก้ไขเอง ถ้าเป็นปัญหาใหญ่ จะดำเนินการนำเสนอให้ที่ประชุมคณะกรรมการพิจารณา ด้านการควบคุม สหกรณ์ผู้ใช้น้ำมีการติดตามผลการทำงานและการใช้จ่ายงบประมาณรวมถึงการใช้อุปกรณ์และการแก้ไขปัญหาในการจัดการน้ำตั้งแต่เริ่มต้น โดยคณะกรรมการอำนวยความสะดวก ในลักษณะที่ไม่เป็นทางการคือพูดคุยสอบถามและเป็นทางการคือให้มีการรายงานในที่ประชุม

คำสำคัญ : กระบวนการจัดการน้ำ, สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ, สถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านดอนโพ

**The water management process of water users cooperative form
water pumping stations of electric bandonpho limited, phichai
district, uttaradit province.**

Boontam Polna¹ Dr. Lamnao Iamsa-art²
and Asst. Prof Dr. Phongluck Jitgaroon²

Abstract

The aim of this research was to study the water management process of water users cooperative from water pumping station of Electric Bandonpho Limited, Phichai District, Uttaradit Province in four aspects: planning, organizing, directing and controlling. The population was 13 key informants from the board of the cooperative. The board was interviewed and content analysis was used for conclusion.

The study concluded that the operation of water users had an actual organization system and involved users' participation as follows:

Planning: Cooperative water users had to plan ahead in terms of water drainage, maintenance, and other activities. The activities related to water management including budget, time, personnel and equipment were deployed continually. The other related activities such as folk rites were held annually.

Organizing: The committee consisted of 13 people derived from the cooperative member selection. They were divided into four groups including directing, public relations, pumping services, and loan.

Directing: The activities of directing were communication and decision making. In the normal case, when a problem occurred a form of communication usually was a bottom-up one. In case of unusual problems, at the beginning, the farmer who was a chief in a zone would make decision to solve the problems. If it were a big problem, the chief would present it to the board.

Controlling: The board director monitored the performance and budget spending by using equipment and solutions in water management from the beginning to the end process. The direction board had formal and informal meetings with the members and wrote meeting reports.

KEYWORDS : The water management process, water users cooperative, water pumping stations of electric bandonpho limited.

บทนำ

ประเทศไทยมีพื้นที่ชลประทานที่สนับสนุนการใช้น้ำภาคการเกษตรประมาณ 29 ล้านไร่ หรือประมาณร้อยละ 26 ส่วนพื้นที่การเกษตรที่เหลืออีกร้อยละ 74 จะต้องพึ่งพาน้ำฝนจากธรรมชาติ ซึ่งมีความไม่แน่นอน ปริมาณน้ำที่เกิดจากน้ำฝนทั้ง 25 ลุ่มน้ำประมาณ 197,085 ล้านลูกบาศก์เมตร นั้นสามารถสร้างระบบเก็บกักได้เพียง 75,813 ล้านลูกบาศก์เมตร หรือเพียงร้อยละ 38 เท่านั้น ส่วนน้ำที่เหลือก็จะไหลลงห้วยน้ำและไหลลงสู่ทะเลต่อไป และบางครั้งน้ำที่ไหลลงห้วยน้ำก็จะทำให้เกิดอุทกภัยส่งผลให้ผลผลิตทางการเกษตรเสียหาย ขณะที่น้ำชลประทานที่เก็บกักไว้ในปัจจุบันประมาณ 75,813 ล้านลูกบาศก์เมตรนั้น สามารถนำมาใช้งานได้เพียง 45,000 ล้านลูกบาศก์เมตร ซึ่งไม่เพียงพอที่จะสามารถสนับสนุนการใช้น้ำในภาคการเกษตรในฤดูแล้งได้ ทำให้ไม่สามารถใช้ที่ดินเพื่อทำการเกษตรในฤดูแล้งได้เต็มศักยภาพ ส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้น้อย (กรมชลประทาน, 2553 : 15)

กรมชลประทานได้มีการพัฒนาระบบชลประทานเพื่อสนับสนุนการใช้น้ำภาคการเกษตรรวมพื้นที่ชลประทานทั้งหมด 29 ล้านไร่ แม้กรมชลประทานจะเร่งพัฒนาระบบชลประทานให้มีจำนวนมากขึ้นแต่ก็ไม่สามารถตอบสนองความต้องการน้ำของเกษตรกรได้เพียงพอ (กรมชลประทาน, 2553 : 17) โครงการชลประทานขนาดเล็กมีทั้งหมด 13,143 แห่ง ที่กระจายอยู่ในภาคต่างๆเป็นโครงการที่สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งผลิตอาหารชุมชนได้ แต่จำกัดในเรื่องของปริมาณน้ำเพื่อการเกษตรในฤดูแล้ง เพราะเป็นการพัฒนาแหล่งน้ำที่มุ่งเน้นตอบสนองความต้องการใช้น้ำเพื่อ อุปโภค บริโภค เป็นลำดับแรก ดังนั้นควรจะต้องมีการส่งเสริมเพื่อปลูกจิตสำนึกของเกษตรกรให้ทราบวาระบบชลประทานนั้น เป็นเครื่องมือในการทำการเกษตร โดยมีมาตรการการใช้น้ำอย่างประหยัดนี้ อาจต้องมีการพิจารณาสนับสนุนให้เกษตรกรได้มีการบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้น้ำ (วิชัย สุภาโส, 2549 : 5)

สหกรณ์ผู้ใช้น้ำชลประทาน เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาที่มีการจัดรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมโดยมีวัตถุประสงค์ เป็นตัวกลางประสานงานเกี่ยวกับการจัดการระบบชลประทาน ระหว่างรัฐกับเกษตรกร ให้เกษตรกรรู้จักหลักของประชาธิปไตย สิทธิและหน้าที่ของตน รู้จักการบริหารการใช้น้ำโดยแบ่งสรรปันน้ำตามส่วนให้เกษตรกรช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่ ค่าใช้จ่าย และงบประมาณของรัฐ ในการบำรุงรักษาซ่อมแซมอาคารชลประทาน ให้เกษตรกรร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ชลประทานปรับปรุงแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในเรื่องเกี่ยวกับน้ำชลประทานในพื้นที่ องค์การผู้ใช้น้ำชลประทานทุกประเภท ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2547 มีจำนวนกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน 14,930 กลุ่ม กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน 7,414 กลุ่ม สมาคมผู้ใช้น้ำชลประทาน 1,854 กลุ่ม และสหกรณ์ผู้ใช้น้ำชลประทาน 2,453 กลุ่ม การดำเนินงานของสหกรณ์ผู้ใช้น้ำ จะประกอบไปด้วยกิจกรรมทางด้านธุรกิจ หลายๆประเภท เช่นการให้เงินกู้แก่สมาชิก การรับฝากเงิน การจัดสินค้ามาจำหน่าย การรวบรวมผลผลิต และงานที่จำเป็นอย่างยิ่งที่

สหกรณ์จะต้องดำเนินการก็คือกิจกรรมด้านการให้บริการและส่งเสริมการเกษตรโดยการจัดการน้ำเพื่อการเพาะปลูกพืชซึ่งจะส่งผลให้เกษตรกรมีผลผลิตเพิ่มมากขึ้น รายได้เพิ่มขึ้นจนสามารถร่วมกิจกรรมด้านธุรกิจกับสหกรณ์ผู้ใช้น้ำชลประทานได้ครบวงจรส่งผลให้สหกรณ์ผู้ใช้น้ำมีความก้าวหน้า (กรมชลประทาน, 2548 : 51)

การจัดการน้ำของสหกรณ์ผู้ใช้น้ำประสบผลสำเร็จแตกต่างกันไป สหกรณ์ผู้ใช้น้ำสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านดอนโพ จำกัด อำเภอฟิชัย จังหวัดอุดรธานี เป็นสหกรณ์แห่งหนึ่งที่ประสบผลสำเร็จในด้านการจัดการน้ำ กล่าวคือ การบริหารงานของสหกรณ์มีผลการดำเนินงานในด้านการจัดการน้ำได้ผลกำไร ผลผลิตด้านการเกษตรมีปริมาณมาก เกษตรกรมีรายได้เพิ่ม ส่งผลให้ธุรกิจทุกประเภทของสหกรณ์ดีขึ้น ทำให้ทุนดำเนินการเพิ่มขึ้นจากปีก่อนเป็นเงินถึง 1,614,400 บาทหรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 21 (สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์อุดรธานี, 2554 : 1)

การที่สหกรณ์ผู้ใช้น้ำสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านดอนโพ จำกัด มีความสามารถในการจัดการน้ำจนประสบผลสำเร็จ ได้ผลงานเป็นที่ประจักษ์แสดงว่า การจัดการน้ำ ของสหกรณ์ มีประสิทธิภาพ สามารถเป็นตัวอย่างที่ดีของสหกรณ์ในประเภทเดียวกัน ทำให้ผู้วิจัยสนใจ ที่จะศึกษาว่าสหกรณ์ผู้ใช้น้ำสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านดอนโพ จำกัด มีกระบวนการจัดการน้ำอย่างไร ซึ่งผลการศึกษาที่ได้สามารถเป็นสารสนเทศ ในการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรของสหกรณ์อื่นๆให้ เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และยังประโยชน์ต่อชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งเพิ่มมากขึ้น

จุดมุ่งหมายการวิจัย

เพื่อศึกษากระบวนการในการจัดการน้ำของสหกรณ์ผู้ใช้น้ำสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านดอนโพ จำกัด อำเภอฟิชัย จังหวัดอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาระบบการจัดการน้ำของสหกรณ์ผู้ใช้น้ำด้วยไฟฟ้าบ้านดอนโพ จำกัด อำเภอฟิชัย จังหวัดอุดรธานี เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) มีวิธีดำเนินการวิจัยคือ กำหนดประชากรผู้ให้ข้อมูลหลักจากคณะกรรมการดำเนินงานของสหกรณ์ผู้ใช้น้ำในปี พ.ศ.2554 จำนวน 13 คน ใช้เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อหาค่า IOC ได้ค่า IOC เท่ากับ 1 ซึ่งแสดงว่าแบบสัมภาษณ์มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง และการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหาตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูลโดยการพิจารณาจากความสอดคล้องตรงกันของข้อมูล

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปตามวัตถุประสงค์การวิจัยคือ กระบวนการในการจัดการน้ำของสหกรณ์ผู้ใช้น้ำ ใน 4 ด้าน ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์กร การอำนวยการและการควบคุม มีดังนี้

1. การวางแผน (Planning) เป็นการกำหนดไว้ล่วงหน้าในเรื่องการส่งน้ำ การระบายน้ำ การบำรุงรักษา และการวางแผนอื่นๆที่เกี่ยวกับการจัดการน้ำ ซึ่งประกอบด้วย การกำหนดคนในการทำงาน การกำหนดงบประมาณ การกำหนดระยะเวลาในการทำงาน และการกำหนดวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ สรุปได้ว่า การกำหนดคนในการทำงานได้กำหนดคนรับผิดชอบเป็นคณะกรรมการฝ่ายให้บริการสูบน้ำคือ “หัวหน้าโซน” หรือ “คนเดินน้ำ” ซึ่งอาจจะไม่มีหรือไม่มีผู้ช่วยก็ได้ ถ้ามีหัวหน้าโซนจะเป็นผู้เลือกเอง จากเกษตรกรหรือคนในหมู่บ้าน ทำหน้าที่เป็นหลักทั้งในการส่งน้ำ ระบายน้ำ และการบำรุงรักษา โดยงบประมาณที่ใช้กำหนดรวมไว้ที่สหกรณ์ ระยะเวลาในการส่งน้ำแบ่งเป็น 3 ช่วงตามฤดูกาลของการทำนา ส่วนระยะเวลาในการระบายน้ำ จะดำเนินการหลังจากที่เกษตรกร “ใช้น้ำพอแล้ว” ซึ่งวัสดุอุปกรณ์ที่สำคัญที่ใช้ในเรื่องการส่งน้ำได้แก่ เครื่องสูบน้ำ จำนวน 4 เครื่อง เพื่อสูบน้ำลงคู สำหรับการระบายน้ำนั้น เกษตรกรใช้จอมเสียมของตนเอง “เปิดน้ำลงคู” ส่วนในเรื่องของการบำรุงรักษานั้น หัวหน้าโซนและพนักงานสูบน้ำเป็นผู้ตรวจสอบก่อนการดำเนินการส่งน้ำซึ่งสิ่งที่ตรวจสอบได้แก่ตัวอาคารชลประทาน เครื่องสูบน้ำ คูส่งน้ำ กรณีมีการชำรุดเสียหาย ทำการซ่อมบำรุงโดยช่างจากชลประทานอุดรดิตถ์และชุดลอกคูโดยใช้รถขุด ในการวางแผนอื่นๆนอกเหนือจากเรื่องของการส่งน้ำ ระบายน้ำ และบำรุงรักษาพบว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับ “พิธีกรรม” คือมีการจัดพิธีกรรมบูชา “แม่ย่านาง” ได้แก่ การทำบายศรีเครื่องเซ่นไหว้ “แม่ย่านาง” เครื่องสูบน้ำเป็นประจำทุกปีและเป็นโอกาสพบปะเลี้ยงกันเอง โดยใช้เงินที่ได้มาจากการช่วยกันออกค่าใช้จ่าย

2. การจัดองค์กร (Organizing) ประกอบด้วย โครงสร้างของสหกรณ์ผู้ใช้น้ำ และโครงสร้างของงานบริหารจัดการน้ำสรุปได้ว่าในการจัดองค์กรของสหกรณ์ผู้ใช้น้ำได้มีโครงสร้างขององค์กรประกอบด้วย คณะกรรมการดำเนินงาน 13 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกของสมาชิกมีตำแหน่งประธานและคณะกรรมการฝ่ายต่างๆอันได้แก่ คณะกรรมการอำนวยการ ซึ่งมีหน้าที่กำกับดูแลการทำงานของทุกฝ่ายอันประกอบด้วย คณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์ คณะกรรมการฝ่ายเงินกู้ คณะกรรมการฝ่ายให้บริการสูบน้ำ คือ “หัวหน้าโซน” 3 โซน ซึ่งเป็นผู้ดำเนินงานหลักของการบริหารจัดการน้ำกล่าวคือ มีหน้าที่พิจารณาส่งน้ำ ระบายน้ำและบำรุงรักษาโดยมีการประสานงานกับเกษตรกร นอกจากนี้ยังมีฝ่ายจัดการ ประกอบด้วย 2 งานคือ งานการเงินและการตลาด

3. การอำนวยการ (Leading) คือ ลักษณะการติดต่อสื่อสารและการวินิจฉัยสั่งการทั้งในเวลาปกติและกรณี เมื่อเกิดปัญหาสรุปได้ว่า รูปแบบการสื่อสารมีแบบไม่เป็นทางการและเป็นทางการ ทั้งแนวดิ่งและแนวนอนโดยส่วนมากจะเป็นลักษณะการสื่อสารจากล่างขึ้นบน คือ จะเริ่มต้นจากเกษตรกรซึ่งในเวลาปกติจะเป็นการแจ้งเรื่องความต้องการน้ำส่วนกรณีเมื่อเกิดปัญหา

ส่วนมากหัวหน้าโซนจะเป็นผู้ประสานงานหลัก ทั้งจากเกษตรกรไปยังคณะกรรมการและจากคณะกรรมการผ่านไปยังเกษตรกร ส่วนการวินิจฉัยสั่งการปกติจะสั่งการโดยตรงจากประธานคณะกรรมการอำนวยการถึงหัวหน้าโซน กรณีที่มีปัญหาเกิดขึ้นถ้าเป็นเรื่องเล็กน้อย หัวหน้าโซนจะเป็นผู้ประสานงานในการแก้ไขปัญหาเอง ถ้าเป็นเรื่องใหญ่หรือต้องใช้เงินมาก จะเป็นการนำเสนอในที่ประชุมพิจารณา และสั่งการโดยประธานคณะกรรมการ

4. การควบคุม (Controlling) ประกอบด้วย การติดตามผลการดำเนินงาน และการใช้จ่ายงบประมาณของบุคลากร การติดตามผลการใช้อุปกรณ์และการแก้ไขปัญหาในการจัดการน้ำ สรุปได้ว่าในการควบคุมการทำงานของสหกรณ์ผู้ใช้น้ำ มีคณะกรรมการอำนวยการเป็นฝ่ายติดตามการดำเนินงาน ทั้งแบบไม่เป็นทางการและเป็นทางการ กล่าวคือคณะกรรมการอำนวยการสอบถามจากคณะกรรมการฝ่ายให้บริการสูบน้ำหรือ “หัวหน้าโซน” ตั้งแต่เริ่มปฏิบัติงาน โดยการพูดคุย และให้มีการนำเสนอรายงานในที่ประชุม กรณีที่มีปัญหาขาดแคลนอุปกรณ์จะมีการทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังองค์การบริหารส่วนตำบล และชลประทานจังหวัด ส่วนการติดตามผลการใช้จ่ายงบประมาณจะมีผู้ติดตามตรวจสอบกิจการ 2 คน และฝ่ายจัดการรายงานผลสรุปการใช้จ่ายต่อที่ประชุมทุกเดือน

อภิปรายผล

ศึกษากระบวนการในการจัดการน้ำของสหกรณ์ผู้ใช้น้ำมีประเด็นสำคัญที่จะนำมาอภิปราย ดังนี้

1. สหกรณ์ผู้ใช้น้ำมีกระบวนการบริหารจัดการใน 4 ด้าน คือ การวางแผน การจัดองค์กร การอำนวยการและการควบคุม ซึ่งเป็นไปตามหลักของการบริหารจัดการ สอดคล้องแนวคิดทฤษฎีด้านการบริหารทั้งของสโตนเนอร์ และคณะ (Stoner,D.C. et al.,1995) คือ 1. การวางแผน 2.การจัดองค์กร 3.การอำนวยการ 4.การควบคุม และของกูลิค และ เออร์วิค (Gulick Luther and Urwich Lundall, 1937) คือ 1. การวางแผน 2. การจัดองค์กร 3.การจัดหาบุคลากรมาปฏิบัติงาน 4. การอำนวยการ 5. การประสานงาน 6. การรายงาน 7. งบประมาณ แสดงว่ามีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบซึ่งอาจเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่ง ที่ทำให้สหกรณ์แห่งนี้ประสบผลสำเร็จในการบริหารจัดการน้ำ

2. ด้านการวางแผน ผลการวิจัย พบว่ามี “พิธีกรรม” บายศรีเซ่นไหว้ “แม่ย่านางเครื่องสูบน้ำ” ในกระบวนการจัดการน้ำเป็นประจำทุกปีโดยคณะกรรมการร่วมกันเสียสละเงินในการจัดพิธี แสดงว่าพิธีกรรมนั้นสำคัญและมีความหมายในการดำเนินงาน ซึ่งเป็นความเชื่อเป็นความรู้สึกยึดมั่นถือมั่นศรัทธาของมนุษย์ในสิ่งต่างๆว่าจะบันดาลอะไรได้ หากกระทำและปฏิบัติต่อความเชื่อในทางที่ถูกที่ควรแล้วความสุขก็จะเกิดตามมา หากละเลยความทุกข์ร้อนก็อาจจะเกิดขึ้นได้ด้วยเหตุนี้ความเชื่อจะบันดาลทุกข์สุขให้เกิดขึ้นได้ เช่นการบวงสรวงบูชาหรือการกระทำใดๆที่ทำให้เกิดอำนาจเร้นลับที่แฝงอยู่ในแต่ละความเชื่อให้เกิดความพึงพอใจที่คิด ดังนั้นความเชื่อที่

มนุษย์ปฏิบัติเช่นนี้เป็นความเชื่อที่เหนือธรรมชาติ เช่น เทวดา ภูตผี วิญญาณ (กมลรัตน์ สิริรังศรี, 2556 : ออนไลน์) โดยอาจเป็นสื่อที่จะนำพาความสำเร็จตามที่คาดหวัง ก่อให้เกิดกำลังใจและสบายใจสอดคล้องกับคำอธิบายในเรื่องพิธีกรรม พิธีกรรมคือ “ การกระทำที่คนเราสมมติขึ้น เป็นขั้นเป็นตอน มีระเบียบวิธี เพื่อให้เป็นสื่อหรือหนทางที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จในสิ่งที่คาดหวังไว้ ซึ่งทำให้เกิดความสบายใจและมีกำลังใจ..” ปรากฏในเอกสารอ้างอิง ปี พ.ศ.2556

3. ด้านการจัดองค์กร ผลการวิจัยพบว่าสหกรณ์ผู้ใช้น้ำบริหารงานในรูปของคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ โดยมีการรายงานผลในที่ประชุมเป็นประจำและใช้มติที่ประชุมในการพิจารณาตัดสินใจปัญหาสำคัญ แสดงว่ายึดหลักการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม กล่าวคือ มีการบริหารโดยให้บุคคลในองค์กรหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ ใช้ความคิดสร้างสรรค์ และความเชี่ยวชาญ ในการบริหารงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ หรือแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดจากการบริหารงาน ซึ่งอาจเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่ทำให้สหกรณ์นี้ประสบผลสำเร็จในการบริหารจัดการ สอดคล้องกับที่ ศุภชัย ธรรมวงศ์ (2556) อธิบายถึงความสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วมว่า ก่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันในการปฏิบัติงานที่มุ่งหวัง กระบวนการตัดสินใจสามารถเกิดการยอมรับได้ ลดช่องว่างของกระบวนการสื่อสารในองค์กรและขจัดปัญหาความขัดแย้ง

4. ด้านการอำนวยการ ผลการวิจัยพบว่าสหกรณ์ผู้ใช้น้ำได้กำหนดคนดำเนินงานหลักคือ “หัวหน้าโซน” หรือ “คนเดินน้ำ” ซึ่งทุกคนเป็นเกษตรกรอยู่ในหมู่บ้าน อันเป็นการกำหนดคนทำงานให้เหมาะสมกับงาน (Put the right man on the right job) ดำเนินการติดต่อสื่อสารกับเกษตรกรตลอดเวลา ระยะเวลาในการส่งน้ำยึดเอาความจำเป็นตามความต้องการน้ำของเกษตรกร และการระบายน้ำดำเนินการหลังจากที่เกษตรกร “ใช้น้ำพอแล้ว” โดยเกษตรกรใช้ขอบเสียงของตนเอง “เปิดน้ำลงคู” แสดงว่าในการดำเนินการของสหกรณ์ผู้ใช้น้ำสอดคล้องกับที่ นิติกรณ วรงค์ชัย (2553) พบว่า มีคณะกรรมการผู้ใช้น้ำทำหน้าที่กำหนดระเบียบ ประสานการใช้น้ำ กำหนดแผนการใช้น้ำ และประสานงานระหว่างกลุ่มกับหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งอาจเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่ทำให้สหกรณ์นี้ประสบผลสำเร็จในการบริหารจัดการ

5. ด้านการควบคุม ผลการวิจัยพบว่า การติดตามผลการทำงาน ซึ่งเป็นขั้นตอนของการควบคุมได้ตั้งงบประมาณของบุคลากร การติดตามผลการใช้อุปกรณ์และการแก้ไขปัญหาในการจัดการน้ำทั้งแบบไม่เป็นทางการและเป็นทางการ ตั้งแต่เริ่มปฏิบัติงานแสดงว่าถ้ามีปัญหาจะสามารถแก้ไขปัญหาได้ตั้งแต่เริ่มต้น ซึ่งเป็นกระบวนการติดตามผลที่สอดคล้องเป็นไปตามหลักการและความหมายของการควบคุมของ รู และไบอัส (Rue and Byars, 1995 : 454) ซึ่งผู้วิจัยสรุปไว้ว่าเป็นการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานจริง กับมาตรฐานหรือวัตถุประสงค์ที่วางเอาไว้ว่าการดำเนินงานได้ตรงตามแผนหรือเบี่ยงเบนไปจากแผนหรือไม่

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

1. กรมชลประทานควรพิจารณาในการส่งเสริมสนับสนุนให้กลุ่มผู้ใช้น้ำและสหกรณ์ผู้ใช้น้ำดำเนินการโดย

ยึดหลักการจัดการที่มีกระบวนการ 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การจัดองค์กร การอำนวยการ และการควบคุม และดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมรวมถึงการกำหนดคนที่เหมาะสมกับลักษณะงาน เพื่อประโยชน์ขององค์กรผู้ใช้น้ำต่างๆ

2. กรมส่งเสริมสหกรณ์ซึ่งเป็นหน่วยงานสนับสนุนสหกรณ์ผู้ใช้น้ำควรจัดโอกาสให้องค์กรผู้ใช้น้ำที่กำลัง

พัฒนาได้ศึกษาเรียนรู้จากองค์กรผู้ใช้น้ำที่เข้มแข็งประสบผลสำเร็จในการดำเนินงาน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ในการจัดการน้ำเพื่อจะได้ปรับปรุง

ให้ความรู้เพิ่มเติมเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการน้ำ

2. ควรศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำของสมาชิกสหกรณ์ในประเด็นต่างๆ เช่น ระดับการ

มีส่วนร่วม ปัญหาของการมีส่วนร่วม

เอกสารอ้างอิง

กมลรัตน์ สิริรังศรี. (2556) ความเชื่อของคนไทยในสมัยโบราณ. : เข้าถึงได้จาก

<http://www.stou.ac.th/study/sumrit/7-55/page2-7-55.html>

(วันที่ค้นข้อมูล : 9 พฤษภาคม 2556).

ชลประทาน, กรม. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, (2553). ข้อมูลสารสนเทศ โครงการ

ชลประทาน 2553 กรุงเทพฯ : กลุ่มงานตรวจสอบและติดตามผลงาน กองแผนงาน กรมชลประทาน.

_____, กรม.กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, (2548). การบริหารจัดการน้ำชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม ด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา กรุงเทพฯ : กลุ่มงานพัฒนาการบริหารจัดการน้ำ ส่วนบริหารจัดการน้ำ สำนักกฏทกวิทยาและบริหารน้ำ กรมชลประทาน.

ตรวจบัญชีสหกรณ์อุตรดิตถ์,สำนักงาน. กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, (2554). รายงานผลการตรวจสอบบัญชีอุดรดิตถ์ : สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์อุตรดิตถ์ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์.

- นิติกรณ์ วงศ์ชัย. (2553). **การจัดการน้ำระบบเหมืองฝายท่าศาลา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิชัย สุภาโส. (2549). **แนวคิดการพัฒนาทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตร**. เข้าถึงได้จาก : www.rid.go.th/thaacid/_5_article/2549/03Water_Agri.pdf
(วันที่ค้นข้อมูล : 24 มิถุนายน 2555).
- ศาสนา,กรม. กระทรวงวัฒนธรรม (2556) **พิธีกรรมและประเพณี**. เข้าถึงได้จาก : http://www.dra.go.th/module/attach_media/sheet5920091214030344.pdf
(วันที่ค้นข้อมูล : 27 เมษายน 2556).
- ศุภชัย ธรรมวงศ์. (2556). **การบริหารแบบมีส่วนร่วม**. เข้าถึงได้จาก : <http://www.kriwoot.com/flpha/modules/newlist1/uploadfile/jufe.ppt>
(วันที่ค้นข้อมูล : 27 เมษายน 2556).
- Gulick, Luther., and Urwich, Lundall., (1937). **Paper on the Science of Administration**.
New York : Institute of public Administration
- Rue, L.W. and Byars, L.L., (1995). **Management Skill And Application** (7th ed.).
Chicago : Von Hoffman Press.
- Stoner, D.C. Pietri, P.H. and Megginson L.C., (1995). **Management : Leadership in Action**. New York : Harper Collin Colled Publishers.